

A külföldi működő tőke lenyomata a közép- és délkelet-európai regionális központokban

BEVEZETÉS

A posztdoktori kutatás motivációja, hogy a posztszocialista átalakulási folyamatok kutatásának kiterjedt szakirodalma van, de az összes közép- és délkelet-európai nagyvárost összehasonlító munkák száma nemzetközi viszonylatban alacsony. A kutatás célja a közép- és délkelet-európai regionális központok külföldi működő tőke által vezérelt átalakulási, fejlődési folyamatainak feltárása a rendszerváltozásokat követő időszakban. Az elemzés földrajzi fókuszja: Közép-Európa és Délkelet-Európa posztszocialista államai, a vizsgálódás léptéke a nagyvárosok, régióközpontok szintje. Jelen tanulmány a kutatás első szakaszáról, a szakirodalmi háttér áttekintéséről ad rövid összefoglalást.

A VÁROSFEJLŐDÉS TRENDJEI

A kutatás kiindulópontjaként áttekintésre kerültek a globális városfejlődési, urbanizációs trendek az ENSZ legújabb prognózisa² alapján, amelyeket a következőkben vázlatosan ismertetek. Napjainkban a világ népességének már 55%-a él városokban, ez a folyamat minden kontinensen folytatódni fog és 2050-re várhatóan 68%-ra emelkedik. A különböző földrészek urbanizációjában azonban számottevő különbség tapasztalható, az extenzív városnövekedés kilenczetedét a legkevésbé urbanizált Ázsia és Afrika adja majd. Vannak azonban ellentétes trendeket mutató régiók és városok, ahol stagnál vagy csökken a városi népesség, ez azonban az urbanizációs rátán nem fog látszani, mert a vidéki népességvesztés számottevőbb lesz.³ Az ENSZ prognózisának összefoglalója e körben külön is megemlíti a népesebb kelet-európai országokat (Lengyelország, Románia, Oroszország, Ukrajna), de a jelen kutatásban vizsgált összes közép- és délkelet-európai ország, még a jelentős albán lakosságú államok is, hasonlóan kedvezőtlen demográfiai trendekkel jellemezhetők. Ez egyúttal azt is előre vetíti, hogy a Föld városainak lakosságméret szerinti tagozódása és egyúttal földrajzi elhelyezkedése

[1] SZE Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Bolyai+ ösztöndíjas; MTA KRTK RKI, tudományos munkatárs.

[2] UNITED NATIONS: *2018 Revision of World Urbanization Prospects*. <https://population.un.org/wup> (letöltve: 2018. október 10.)

[3] UNITED NATIONS: *2017 Revision of World Population Prospects*. <https://population.un.org/wpp> (letöltve: 2018. október 10.)

is számottevően változik, ami a közép- és délkelet-európai városok további relatív súlyvesztésével jár majd globális értelemben; saját államuk, régiójuk viszonylatában azonban relatív nyertesek lesznek, mert népességmegtartó erejük messze meghaladja a rurális tereket. A fent leírt folyamatok által érintett városok morfológiája, városképe is gyökeresen átalakul. Az urbánus lakosság növekedése nem csak mennyiségi, hanem minőségi tekintetben is igen eltérően alakul, a közös sajátosság, hogy a városlakók számának növekedése mindenhol kihívásokkal jár. Tegyük hozzá, hogy nagyrégiókban a népességcsökkenés kezelése is megoldásra váró feladatként jelentkezik.

GLOBALIZÁCIÓ ÉS METROPOLIZÁCIÓ

A kutatás következő lépéseként a globalizáció és városfejlődési folyamatok kapcsolatának vizsgálata adódott. A posztindusztriálisnak nevezett korban a versenyképes nagyvállalati struktúrák földrajzilag elkülönülő elemei globális hálózatba szerveződnek. Ez nem csak az üzleti szolgáltatásokra és a legújabb iparágakra igaz, de a hagyományos termelő ágazatokra is. Ez a fajta nemzetköziesedés szinte minden szektorra érvényes és a városok közti kapcsolatrendszerre is értelmezhető. A különféle globális hálózatok mind jobban kiterjednek,⁴ ezeknek a struktúráknak a különböző fontosságú csomópontjai azok a városok, amelyek integrálódtak ezekbe a rendszerekbe.⁵ E városokat különböző funkcionális elnevezésekkel illeti a szakirodalom: nemzetközi város, globális város, világváros, globális pénzügyi központ stb. Mindegyik elnevezés a kontinenseken túlnyúló kapcsolatrendszerre, hatalmi pozíciókra utal. A globális városhierarchia csúcsán, a nemzetközi hálózatok centrumában azok a metropoliszok állnak, amelyek a legjelentősebb népességi, gazdasági és intézményi koncentrációval rendelkeznek. A (tízmilliós) megavárosok nem feltétlenül világvárosok, a világvárosok pedig nem feltétlenül a legnagyobb városok, a funkcionális, illetve demográfiai értelemben vett legmagasabb kategória szerinti városkörben azonban egyre kisebb a különbség. A méret (város, agglomeráció, nemzetgazdaság) tehát kifejezetten fontos szempont, ezt figyelembe kell vennünk, amikor a közép- és délkelet-európai városok globális hálózati pozícióival és jövőbeli lehetőségeivel foglalkozunk.

A világgazdaság csomópontjaiban tehát a világvárosok állnak, más felfogásban a legjelentősebb vállalatok, intézmények a világvárosokban lévő központjukból irányítják a világgazdaságot.⁶ A vezető világvárosok (London, New York, Tokió) pozíciói egyelőre meggingathatatlanak látszanak, a világvárosok köre

[4] FRIEDMAN, THOMAS: *The World is Flat. A Brief History of the Twenty-first Century*, 2005, Farrar, Straus & Giroux, New York.

[5] FLORIDA, RICHARD: The World is Spiky, in *The Atlantic Monthly*, 2005/10., pp. 49–51.

[6] VITALI, STEFANIA – GLATTFELDER, JAMES B. – BATTISTON, STEFANO: The Network of Global Corporate Control, in *PLoS ONE*, 2011/10. szám. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0025995> (letöltve: 2018. október 8.)

azonban fokozatosan bővül, földrajzilag átrétegződik, ingadozik a világgazdasági súlypontváltozásokhoz igazodva.⁷ Az elmúlt három évtized egyik fontos változása volt a jelentős hazai piacokra támaszkodó BRIC-országok és a külföldi működőtőke által vezérelt posztiszocialista államok világgazdasági integrációja, amelynek során elsősorban a fővárosok és egyes kapuvárosok fokozatos pozíciónyerését tapasztalhattuk a különböző világvároslistákon.

GLOBALIS VÁROSI FUNKCIÓK

Az 1980-as évektől alapvető változás indult el a világgazdaságban, így a világvárosok hierarchiájában is. Ennek a transzformációs folyamatnak (globalizációnak) a hajtóerői az új iparágak és innovációk, a szállítási költségek változása, az internet, a posztindusztriális gazdaság és a pénzpiacok robbanásszerű fejlődése mellett a különböző szabadkereskedelmi megállapodások, szupranacionális integrációk voltak. Ez a változás a világváros-koncepciókra és nevezéktanra is hatással volt. Az 1915 óta használt világváros megnevezés a multinacionális vállaltok növekedésével teljessé vált ki, ami a világgazdaságot irányító városok meghatározását tette lehetővé a multinacionális vállaltok leltározásával. A legnagyobb hatású elméleti munka e tekintetben Peter Hall (1966) műve⁸ volt, amelyet John Friedmann (1986) ültetett kvantitatív alapokra.⁹ A globális város megnevezés Saskia Sassen (1991) nagyhatású művéből¹⁰ eredeztethető, a tudatosan eltérő fogalomhasználat eltérő felfogást is takart.¹¹ A globális vezető szerep már nem magyarázható meg pusztán a világváros-régiókban működő, kézzel fogható terméket előállító multinacionális vállalatok koncentrációjával, tehát a hagyományos gazdasági erővel. A globalizáció korában a legmodernebb világvárosi funkciókat a fejlett termelést hatékonyan segítő szolgáltatások (advanced producer services, APS) hálózata jelenti, e specializálódott, fejlett szolgáltató cégek az üzleti negyedekbe, városközpontokba települnek. Sassen globális városait Beaverstock és szerzőtársai (1999) helyezték kvantitatív alapokra – négy APS (könyvviteli, reklám, banki és jogi) szolgáltatás mérésével.¹² Az ezredfordulóra kialakult módszertani bázison alapuló világváros-listát a Globalization and World Cities Research Network (GaWC) publikálja időközönként.

Jelen kutatás szempontjából fontos a közép- és délkelet-európai fővárosok megjelenése a világváros listákon, pontosabban annak középső, illetve alsóbb szintjein. Az 1. ábrán látható, hogy a térség fővárosainak fejlődése globális szín-

[7] BEAVERSTOCK, JON V. – TAYLOR, PETER J. – SMITH, RICHARD G.: A Roster of World Cities, in *Cities*, 1999/6., pp. 445–458.

[8] HALL, PETER: *The World Cities*, 1966, Heinemann, London.

[9] FRIEDMANN, JOHN: The world city hypothesis, in *Development and Change*, 1986/1., pp. 69–83.

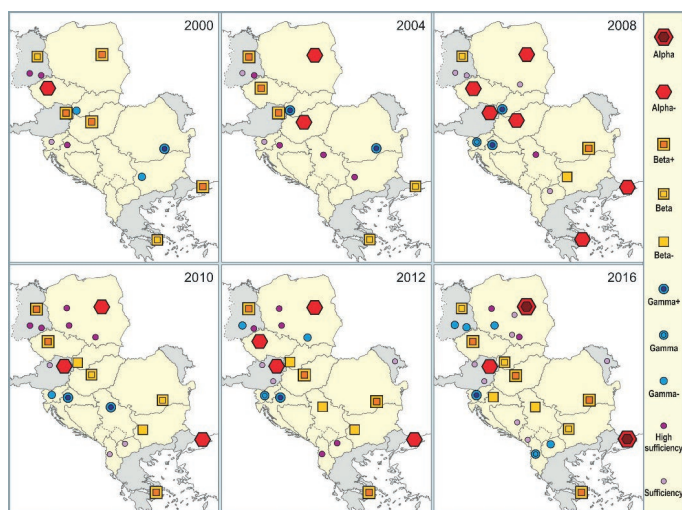
[10] SASSEN, SASKIA: *The Global City*, 1991, Princeton University Press, Princeton.

[11] DERUDDER, BEN: On Conceptual Confusion in Empirical Analyses of a Transnational Urban Network, in *Urban Studies*, 2006/11., pp. 2027–2046.

[12] BEAVERSTOCK: i. m. 445–458. o.

ten is tapasztalható, még a legújabb világváros-felfogásban is. Az is látható, hogy a posztiszocialista Közép- és Délkelet-Európában mindössze a fővárosok tudnak felkerülni e listákra, ez alól egyedül a legnagyobb népességű állam, Lengyelország a kivétel. Az ábrán referencia jelleggel szerepelnek a keletnémet és osztrák, valamint a Balkán-félsziget peremén elhelyezkedő városok. Az ábra részletes bemutatására és háttérének elemzésére – főváros-központúság kérdése, régióközpontok szerepe és funkciója, az országok térszerkezeti sajátosságai és városhálózati összefüggései, az APS és az FDI közötti kapcsolat, egyes országok és városok esetleírása – az ösztöndíjhoz kapcsolódó két folyóiratcikkben kerül majd sor.

1. ábra: GaWC-világvárosok Közép- és Délkelet-Európában, 2000–2016



Forrás: GaWC adatok¹³ alapján saját szerkesztés.

Néhány összefoglaló megállapítás Csomós¹⁴ és Döbrönte¹⁵ kapcsolódó kutatásait is figyelembe véve. A fővárosközpontúság egyértelmű akkor is, ha az APS-irodák földrajzát kiterjesztjük minden városra, amelyben legalább egy ilyen cég működik. Rendkívül nagy különbségek vannak a fővárosok és a második szintű városok között az irodák számát tekintve. A vizsgált APS-irodák (TOP50 tanácsadó, könyvvizsgáló, reklám, banki, jogi szolgáltatások) 80–90%-a központi régiókban

[13] GLOBALIZATION AND WORLD CITIES RESEARCH NETWORK: The World According to GaWC <https://www.lboro.ac.uk/gawc/gawcworlds.html>, (letöltve: 2018. október 8.).

[14] CSOMÓS GYÖRGY: A kelet-közép-európai városok pozicionálása a posztindusztriális gazdasági térben: egy empirikus elemzés az APS cégek irodáinak területi koncentrációja alapján, in *Tér – Gazdaság – Ember*, 2017/1. szám, 44–59. o.

[15] DÖBRÖNTE KATALIN: A közép-európai városok pozíciója a magas szintű üzleti szolgáltatások lokációs döntéseiben, in *Területi Statisztika*, 2018/2. szám, 200–219. o.

koncentrálódik Bulgáriában, Horvátországban, Magyarországon és Szlovéniában. Valamivel kevésbé koncentrált az eloszlásuk (74–78%) Csehországban, Romániában és Szlovákiában. Egyedül Lengyelországban regisztrálható policentrikusság, ahol az APS-irodák 52%-a működik Varsóban. A második szinten álló városokba elsősorban azok a vezető üzleti szolgáltató cégek (könyvvizsgálat, tanácsadás, bank) telepítenek irodát, amelyeknek a kelet-közép-európai régió lefedésére piacszerző stratégiát folytatnak. Az APS-cégek lokációs stratégiája eltérő: a viszonylag kevés irodát működtető vállalatok lehet, hogy csak egy közép-európai központi irodát üzemeltetnek, vagy csak a nagyobb országok fővárosaiban jelennek meg. Sokszor a konstrukció is eltérő, a jogi szolgáltatásoknál például a saját irodahálózat helyett a helyi partnerrel történő szerződéssel is megoldható a szolgáltatás. A közép- és délkelet-európai regionális központok mérete (népesség, piac) is korlátokat jelent. Az FDI-vezérelt közép- és délkelet-európai multinacionális vállalatokon keresztül integrálódnak a globális gazdaságba, önmagukban kevés piacot jelentenek az APS-cégeknek. Az APS-irodák jelenléte azonban egyértelműen bizonyítja, hogy az adott város valamilyen szinten bekapcsolódott a globális hálózatokba.

POLITIKAI ÉS TELEPÜLÉS-FÖLDRAJZI KERETEK

Az elmúlt három évtized alapvető változásokat hozott Közép- és Délkelet-Európa egészén. A rendszerváltozások minden érintett országban gyökeres társadalmi, gazdasági, politikai átrendeződésekkel jártak. A posztszocialista országok egy részében az átalakulás szinte teljes államszerkezeti és államterületi változásokat hozott. A változások egyik lényegi eleme volt, hogy a korábban erősen centralizált párt- és állami döntések helyet megjelent a magánkezdeményezések tömege, a belső és külső tőke lényegi szerepet kezdett játszani a gazdasági döntésekben, a népesség foglalkoztatási lehetőségeinek alakításában. Ezek a folyamatok nem elsősorban a településhálózatról szóltak, ugyanakkor az átalakulás minden részlete közvetve, de sok tekintetben közvetlenül is megjelent a települések életében, a hálózati kapcsolatok alakulásában. A településhálózat rendszerváltozások utáni változásainak szempontjából kiemelkedő jelentőségű tényezőként fogalmazhatjuk meg az új államok és az új fővárosok létrejöttét, valamint az államhatárok átjárhatóságának pozitív változását és az új szomszédságot.¹⁶ Minden országban jelentős különbségek alakultak ki a városok és azok különböző csoportjai között. A térformáló folyamatok szempontjából a városállomány, illetve a városhálózat kapott meghatározó szerepet, az Európai Unió regionális politikai szemléletében, fejlesztéspolitikájában is a nagyvárosokra terelődött a hangsúly. Az átalakulás folyamatai leginkább a fővárosi és nagyvárosi funkciókat érintették. Ezért célszerű erre a két településkategóriára koncentrálni – bár eredeti terveimben a fővárosok nem szerepeltek, ezt az elképzelésemet felül kellett vizsgálnom.

[16] HAJDÚ, ZOLTÁN – HORECZKI, RÉKA – RÁCZ, SZILÁRD: Changing settlement networks in Central and Eastern Europe with special regard to urban networks, in LUX, GÁBOR – HORVÁTH, GYULA (eds.): *The Routledge Handbook to Regional Development in Central and Eastern Europe*, 2017, Routledge, London–New York, pp. 123–140.

POLITIKAI GAZDASÁGTANI KERETEK

Közép- és Délkelet-Európa az elmúlt három évtizedben kifejezetten dinamikus átalakulási folyamaton ment keresztül. Közép-Európa a globális ipari relokációs folyamatok nyertesévé vált, az ipari hanyatlást¹⁷ újraiparosodás követte, miközben a gazdaságszerkezet átalakulása többszintű térszerkezet kialakulásához vezetett. Az átalakulási modell legfőbb sajátosságai Gál és Schmidt szerint.¹⁸ Dupla váltás a tulajdonviszonyokban (államiból magán, hazaiból külföldi) és dupla váltás a rendszermodellben (államszocializmusból piaci kapitalizmus, ipari kapitalizmusból financializált kapitalizmus). A térség kívülről vezérelt és finanszírozott világgazdasági integrációja nem autonóm fejlődés eredménye volt, így a szakirodalomban egyre nagyobb számban jelennek meg a főáramlatú elméletek kérdőjelei, változó geoökonómiai keretfeltételei, amit kívülről irányított kapitalizmusként vagy a függő piacgazdaság modelljével¹⁹ írtak le. Az FDI volt az átmenet első szakaszának meghatározó külföldi tőkeformája (privatizáció), a külföldi banktőke az ezredfordulón átvette az FDI domináns szerepét. Ez térben egyenlőtlenül zajlott, először a fővárosokat, kikötővárosokat, az EU-tagállamokkal határos nyugati régiókat fedezték fel a jövedelmező beruházási lehetőségként a befektetők. A beruházások néhány városban és régióban koncentráálódtak a korai időszakban, így a gazdasági növekedés is e terekben koncentrálódtott, amivel relatív előnyre tettek szert. A globális gazdasági válság befolyásolta ezt a tendenciát, de a hosszú távú trendek nem változtak. A fejlett szolgáltatások penetrációja igazodik a városhierarchiához és a főváros a legtöbb állam esetében koncentrálja ezt a szektort. Általánosságban is megfogalmazható a fővárosok, fővárosi régiók dominanciája. A fővárosok a kisebb területű országokban, vagy centrális elhelyezkedés esetén szinte megkerülhetetlenek. Emellett kiemelendő, hogy nagyságrendi különbség tapasztalható minden tekintetben a fővárosok és a második szintű városok között.²⁰ A vizsgált mintegy száz nagyváros tizede tekinthető FDI-vezérelt járműipari városnak, amit jelenleg a sikeres (vagy szerencsés) jelzővel illethetünk és vizsgálatuk külön is indokolt, amire megfelelő alapot ad a SZE keretei között folyt Győri Járműipari Körzet, mint a térségi fejlesztés új iránya és eszköze című kutatás.²¹

[17] LUX GÁBOR: *Újraiparosodás Közép-Európában*, 2017, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.

[18] GÁL, ZOLTÁN – SCHMIDT, ANDREA: Geoeconomics in Central and Eastern Europe: Implications of FDI, in MUNOZ, JOSEPH MARK (ed.): *Advances in Geoeconomics*, 2017, Routledge, London–New York, pp. 76–93.

[19] NÖLKE, ANDREAS – Vliegenthart, ARJAN: Enlarging the varieties of capitalism: The emergence of dependent market economies in East Central Europe, in *World Politics*, 2009/4., pp. 670–702.

[20] HAJDÚ: i. m. 136–137. o.

[21] RECHNITZER JÁNOS (szerk.): Ipari körzetek, növekedési pólusok, nagyvárosok a közép-európai térben, in *Tér és Társadalom*, 2014/2. szám, 3–213. o.

ÖSSZEGZÉS

A globális gazdaság csomópontjaiban a világvárosok állnak. A vezető városok pozíciói megingathatatlanak látszanak, a világvárosok köre azonban fokoatosan bővül, földrajzilag átrétegződik. Az elmúlt három évtized folyamatainak egyik meghatározó típusa a poszt szocialista országok nagyvárosainak fokoatos világgazdasági integrációja volt. Mindegyik vizsgált országban érzékelhető a főváros többi várostól eltérő fejlődési pályája. Ez abból a szempontból természetes, hogy a globális gazdaság „áramlási tere” csak véges számú kiemelkedő csomóponton keresztül zajlik. Az országok kiegyensúlyozott (policentrikus) fejlődésének igénye azonban hosszú távon megkívánja a beavatkozást a nemzeti hálózat fejlődésébe. Az adott nemzetgazdaság fejlettsége és mérete, városhálózati sajátosságai és regionális különbségei alapvetően meghatározzák ezen intézkedések lehetőségeit. Az FDI-vezérelt városok a feldolgozóipari multinacionális vállalatokon keresztül integrálódnak a globális gazdaságba. Az APS-irodák kevés számban jelennek meg a fővároson kívül, de jelenlétük egyértelműen bizonyítja, hogy az adott város valamilyen szinten bekapcsolódott a globális hálózatokba. E városok csomóponti jellegén túl a hálózatformáló szerepük is hangsúlyos. A városok külső, interkontinentális kapcsolatrendszere mellett fontos a belső, lokális hálózatuk, adottságuk is, legtöbbször ugyanis versenyképességük alapelemeként kölcsönösen támaszkodnak szűkebb, integrált környezetükre, agglomerációjukra. A globális gazdaságba való integráció fokozatosan, pontszerűen ment végbe, és még ma is vannak olyan terek, amelyeket elkerül az FDI. A területi egyenlőtlenségek növekedése a nemzetközi hálózatokba bekapcsolódás időszakának természetes velejárója. Az elmúlt évtizedben azonban az FDI szerepének ártértekélését tapasztalhatjuk, mivel az jelentősen megnövekedett a térség geoökonómiai függése a külföldi tőkéktől és a globális értékláncoktól, ami hamar rámutatott a rendszerszerű sérülékenységre és arra is, hogy az FDI önmagában nem csökkenti a fejlettségi szakadékot Nyugat- és Kelet-Közép-Európa között. A világgazdasági válság nem okozta, csak felerősítette a külföldi tulajdonú exportágazatokra és az alacsony munkabérre épülő függő piacgazdasági modell rendszerszerű sérülékenységét. Ezen általános megállapítások tesztelésére is sor fog kerülni az egyedi városfejlődési utak vizsgálata során, a kutatás következő szakaszában.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BEAVERSTOCK, JON V. – TAYLOR, PETER J. – SMITH, RICHARD G.: A Roster of World Cities, in *Cities*, 1999/6., pp. 445–458.
- CSOMÓS GYÖRGY: A kelet-közép-európai városok pozicionálása a posztindusztriális gazdasági térben: egy empirikus elemzés az APS cégek irodáinak területi koncentrációja alapján, in *Tér – Gazdaság – Ember*, 2017/1. szám, 44–59. o.
- DERUDDER, BEN: On Conceptual Confusion in Empirical Analyses of a Transnational Urban Network, in *Urban Studies*, 2006/11., pp. 2027–2046.
- DÖBRÖNTE KATALIN: A közép-európai városok pozíciója a magas szintű üzleti szolgáltatók lokációs döntéseiben, in *Területi Statisztika*, 2018/2. szám, 200–219. o.
- FLORIDA, RICHARD: The World is Spiky, in *The Atlantic Monthly*, 2005/10., pp. 49–51.
- FRIEDMAN, THOMAS: *The World is Flat. A Brief History of the Twenty-first Century*, 2005, Farrar, Straus & Giroux, New York.
- FRIEDMANN, JOHN: The world city hypothesis, in *Development and Change*, 1986/1., pp. 69–83.
- GÁL, ZOLTÁN – SCHMIDT, ANDREA: Geoeconomics in Central and Eastern Europe: Implications of FDI, in MUNOZ, JOSEPH MARK (ed.): *Advances in Geoeconomics*, 2017, Routledge, London–New York, pp. 76–93.
- GLOBALIZATION AND WORLD CITIES RESEARCH NETWORK: The World According to GaWC. <https://www.lboro.ac.uk/gawc/gawcworlds.html>, (letölve: 2018. október 8.)
- HAJDÚ, ZOLTÁN – HORECZKI, RÉKA – RÁCZ, SZILÁRD: Changing settlement networks in Central and Eastern Europe with special regard to urban networks, in LUX, GÁBOR – HORVÁTH, GYULA (eds.): *The Routledge Handbook to Regional Development in Central and Eastern Europe*, 2017, Routledge, London–New York, pp. 123–140.
- HALL, PETER: *The World Cities*, 1966, Heinemann, London.
- NÖLKE, ANDREAS – Vliegenthart, ARJAN: Enlarging the varieties of capitalism: The emergence of dependent market economies in East Central Europe, in *World Politics*, 2009/4., pp. 670–702.
- RECHNITZER JÁNOS (szerk.): Ipari körzetek, növekedési pólusok, nagyvárosok a közép-európai térben, in *Tér és Társadalom*, 2014/2. szám, 3–213. o.
- SASSEN, SASKIA: *The Global City*, 1991, Princeton University Press, Princeton.
- UNITED NATIONS: *2017 Revision of World Population Prospects*. <https://population.un.org/wpp/>, letölve: 2018. október 10.
- UNITED NATIONS: *2018 Revision of World Urbanization Prospects*. <https://population.un.org/wup/> (letölve: 2018. október 10.)
- VITALI, STEFANIA – GLATTFELDER, JAMES B. – BATTISTON, STEFANO: The Network of Global Corporate Control, in *PLoS ONE*, 2011/10., e25995 <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0025995> (letölve: 2018. október 8.)